യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 64

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
തതസ്തത്കുവലോല്ലാസിമാലതീമാല്യലോചനാ .
ലലനാ ലലിതാലോക്യ ലീലയാ്ലപിതാ മയാ .. 1
കാ ത്വം കമലഗർഭാഭേ കിമർഥം മാമുപാഗതാ .
കസ്യാസി കിം പ്രാർഥയസേ ക്വ ഗതാസി കിമാസ്പദാ .. 2
വിദ്യാധര്യുവാച .
മുനേ ശൃണു യഥാവത്ത്വമാത്മോദന്തം വദാമ്യഹമ് .
പ്രഷ്ടുമർഹസി വിസ്രബ്ധമാർതാം കരുണയാർഥിനീമ് .. 3
പരമാകാശകോശസ്യ കസ്മിംശ്ചിത്കോണകോടരേ .
യുഷ്മാകം സംസ്ഥിതം കിംചിദിദം താവജ്ജഗദ്ഗൃഹമ് .. 4
പാതാലഭൂതലസ്വർഗാ ഇഹാപവരകാസ്ത്രയഃ .
കല്പനൈകാ കുമാര്യത്ര കൃതാ ധാതൃത്വമായയാ .. 5
തത്ര ദ്വീപൈഃ സമുദ്രൈശ്ച വലിതം വലയൈരിവ .
പാടലോത്ഥം ജഗല്ലക്ഷ്മ്യാഃ പ്രകോഷ്ഠമിവ ഭൂതലമ് .. 6
അന്തേ ദ്വീപസമുദ്രാണാം സർവദിക്കമവസ്ഥിതാ .
യോജനാനാം സഹസ്ത്രാണി ദശ ഹേമമയീ മഹീ . . 7
സ്വയംപ്രകാശസംകല്പഫലദാമ്ബരനിർമലാ .
ചിന്താമണിമയീ സ്വച്ഛാ സ്വച്ഛായാജിതവിഷ്ടപാ .. 8
സാപ്സരോമരസിദ്ധാനാം ലീലാവിഹരണാവനിഃ .
സംകല്പമാത്രസംപന്നസർവസംഭോഗസുന്ദരീ . . 9
അന്തേ തസ്യാ ഭുവഃ ശൈലോ ലോകാലോകോ്സ്തി വിശ്രുതഃ .
ഭൂപീഠസ്യ പ്രകോഷ്ഠസ്യ വലയാവലനാം ദധത് . . 6.2.64.10
ക്വചിന്നിത്യം തമോവ്യാപ്തോ മൂഢബുദ്ധേരിവാശയഃ .
ക്വചിന്നിത്യം പ്രകാശാത്മാ മനഃ സത്ത്വവതാമിവ .. 11
ക്വചിദാഹ്ലാദജനകഃ സാധൂനാമിവ സംഗമഃ .
ക്വചിദുദ്വേഗജനകോ മൂർഖൈരിവ സമാഗമഃ .. 12
ക്വചിത്പ്രകടസർവാർഥോ മനോ മതിമതാമിവ .
ക്വചിദത്യന്തഗഹനോ മൂർഖശ്രോത്രിയചിത്തവത് .. 13
ക്വചിദപ്രാപ്തസോമാംശുഃ ക്വചിദപ്രാപ്തസൂര്യഭാഃ .
ക്വചില്ലോകമയസ്തേന ക്വചിദാശൂന്യദിക്തടഃ .. 14
ക്വചിദ്ദേവപുരവ്യാപ്തഃ ക്വചിദ്ദൈത്യപുരാന്വിതഃ .
ക്വചിത്പാതാലഗഹനഃ ക്വചിച്ഛൃങ്ഗോർധ്വകന്ധരഃ .. 15
ക്വചിച്ഛ്വഭ്രഭ്രമദ്ഗൃധ്രഃ ക്വചിത്സാനുമനോഹരഃ .
ക്വചിച്ഛൃങ്ഗശിഖാക്രാന്തവൈരിഞ്ചനഗരാന്തരഃ .. 16
ക്വചിച്ഛൂന്യമഹാരണ്യവഹത്കല്പാന്തമാരുതഃ .
ക്വചിത്പുഷ്പവനോദ്യാനഗായദ്വിദ്യാധരീഗണഃ .. 17

ക്വചിത്പാതാലഗമ്ഭീരഗുഹാകുമ്ഭാണ്ഡഭീഷണഃ .
ക്വചിന്നന്ദനസോദര്യമുന്യാശ്രമമനോരമഃ .. 18
ക്വചിദക്ഷയമത്താഭ്രഃ ക്വചിദ്ദുർലഭവാരിദഃ .
ക്വചിദ്ഗർഭഗുഹാശ്വഭ്രഗഹനോപാന്തമണ്ഡലഃ .. 19
ക്വചിത്ക്ഷുബ്ധജനാക്ഷേപസമുത്സാദിതഭൂതഭൂഃ .
ക്വചിദ്വാസ്ത+വ്യ/ജനതാ/സൗജന്യ-ജിത-വിഷ്ടപഃ .. 6.2.64.20
ക്വചിന്നിത്യം വഹദ്വാതാജാതസ്ഥാവരജങ്ഗമഃ .
ക്വചിത്സർവക്ഷയോന്മുക്തസ്ഥിരസ്ഥാവരജങ്ഗമഃ .. 21
ക്വചിന്മഹാമരുമരുന്മുക്തഭാംകാരഭീഷണഃ .
ക്വചിത്കണത്കമലിനീമത്തസാരസഭൂഷണഃ .. 22
ക്വചിത്സലിലകല്ലോലജലദോല്ലാസഘർഘരഃ .
ക്വചിന്മത്താപ്സരോദോലാവിലാസജനിതസ്മരഃ .. 23
ക്വചിത്പിശാചകുമ്ഭാണ്ഡവേഷ്ടിതാചേഷ്ടദിക്തടഃ .
ക്വചിദ്വിദ്യാധരീസിദ്ധനൃത്യഗീതസരിത്തടഃ .. 24
ക്വചിദു+ദ്വർഷ-ദമ്ഭോദ-സരിദ്/ബാഹു-ലുഠത്തടഃ .
ക്വചിത്-സതത-ഗാനീത-നീത-നാനാഭ്ര/സത്പടഃ .. 25
ക്വചിത്കമലിനീ-കോശ/വ+ക്ത്ര+സ്ഥാ+ധ്യാന-മണ്ഡലഃ .
ക്വചിത്-സ്വർഗാങ്ഗനാ-സിദ്ധ/സുന്ദരീ-ദന്തമണ്ഡനഃ .. 26

ക്വചി+ത്തപ+ദ്ദിനകര-ജനതാ-ചാരസുന്ദരഃ .
ക്വചി+ന്നൈ/ശതമോ-ഗേഹ-നൃത്യ+ന്മത്ത-നിശാചരഃ .. 27

ക്വചിദുത്-പത-ദുത്/പാത/-തയാ നശ്യ+ജ്ജനാ-വനിഃ .
ക്വചിത്-സൗരാജ്യ-സംപത്ത്യാ+ പ്രോദ്/ഭവത്/പുരമണ്ഡലഃ .. 28
ക്വചിദത്യന്ത-നിഃശൂന്യഃ ക്വചി+ജ്ജന-പദാവൃതഃ .
ക്വചിച്-ഛ്വഭ്രാന്ത-ഗമ്ഭീരഃ ക്വചിത്/പാതാലഭീഷണഃ .. 29
ക്വചിദ്ബൃഹത്-കല്പതരുഃ ക്വചി+ന്നിർജല-ജങ്ഗമഃ .
ക്വചിന്മഹാ-കരികുലഃ ക്വചി+ന്മത്ത-ഹരി+വ്രജഃ .. 6.2.64.30
ക്വചിന്നിർഭൂതമുദ്യാതഃ ക്വചിദുന്മത്തരാക്ഷസഃ .
ക്വചിത്കരഞ്ജഗഹനഃ ക്വചിത്താലമഹാവനഃ .. 31
ക്വചിദ്ദ്യോമോപമസരാഃ ക്വചിദ്ദീർഘമരുസ്ഥലഃ .
ക്വചിന്നിത്യഭ്രമത്പാംസുഃ ക്വചിത്സർവർതുകാനനഃ .. 32
ശിഖരേഷു ശിലാസ്തസ്യ സാമാന്യാചലസംനിഭാഃ .
സന്തി സുസ്ഥിതകല്പാഭ്രാ രത്നമയ്യോ∫മ്ബരാമലാഃ .. 33
ക്ഷീരോദകാർകഗൗരീണാം വനസ്കന്ധൗകസാമിവ .
വിശ്രാമ്യന്ത്യനിശം യാസു ഹരയോ ഹരിയോനയഃ .. 34
താസാമുത്തരദിഗ്ഭാഗേ പൂർവശൃങ്ഗശിലോദരേ .
നിവസാമ്യഹമക്ഷീണവജ്രസാരസമത്വചി .. 35
വിധിനാ തത്ര ബദ്ധാസ്മി വസാമ്യുപലയന്ത്രകേ .
അത്രാസംഖ്യാ മുനേ യാതാ മന്യേ യുഗഗണാ മമ .. 36
ന കേവലമഹം ബദ്ധാ യാവദ്ഭർതാപി തത്ര മേ .

ബദ്ധഃ സായംതനേ പദ്മകുഡ്മലേ ഷട്പദോ യഥാ .. 37✓
തേന സാർധം മയാ ഭർത്രാ ശിലാകോടരസംകടേ .
അനുഭൂതാശ്ചിരം കാലമത്ര വർഷഗണാ ഗതാഃ .. 38
അദ്യാപ്യാത്മൈകദോഷേണ ന ഹി മോക്ഷം ലഭാവഹേ .
ചിരം തത്രൈവ തിഷ്ഠാവസ്തഥൈവാബദ്ധഭാവനൗ .. 39
പാഷാണസംകടേ തസ്മിൻബദ്ധാവാവാം ന കേവലമ് .
ബദ്ധോ യാവദശേഷേണ പരിവാരോഽപി തത്ര നൗ .. 6.2.64.40
പുരാണപുരുഷോ ബദ്ധോ ദ്വിജസ്തത്രാസ്തി മേ പതിഃ .
ഏകസ്ഥാനാന്ന ചലതി ജീവന്യുഗശതാന്യസൗ .. 41
ആബാല്യാദ്ബ്രഹ്മചാരീ ച ശ്രോത്രിയഃ പാഠകോഽലസഃ .
ഏകാന്ത ഏക ഏവാസ്തേഽജിഹ്മവൃത്തിരചാപലഃ .. 42
അഹം വ്യസനിനീ ഭാര്യാ തസ്യ വേദവിദാം വര .
ന നിമേഷം സമർഥാസ്മി തം വിനാ ദേഹധാരണേ .. 43
ശൃണു തേന കഥം ബ്രഹ്മൻഭാര്യാഹം സമുപാർജിതാ .
കഥം വൃദ്ധിമയം യാതഃ സ്നേഹോഽസ്മാകമകൃത്രിമഃ .. 44
തേന ജാതേന മദ്ഭർത്രാ ബാലേനൈവ സതാ പുരാ .
കിംചിജ്ജ്ഞേന സതൈകേന തിഷ്ഠതാത്മാലയേഽമലേ .. 45
ശ്രോത്രിയത്വാനുരൂപേണ ജായാ മേ ജന്മശാലിനീ .
കുതഃ സംഭവതീത്യേവ നിർണീയ ചിരചിന്തയാ .. 46
സ്വയമേവാനവദ്യാങ്ഗീ തേന താമരസേക്ഷണ .
ഉത്പാദിതാസ്മി നാഥേന ജ്യോത്സ്നേവ ശശിനാഽമലാ ..47
മനസാ മാനസീഭാര്യാ മന്ദരോത്തമസുന്ദരീ .
തതോ വൃദ്ധിം പ്രയാതാസ്മി വസന്ത ഇവ മഞ്ജരീ .. 48
സഹജാമ്ബരസംഹന്നാ ഭൂതാനാം ചിത്തഹാരിണീ .
പൂർണേന്ദുബിമ്ബവദനാ ദ്യൗരിവാമലതാരകാ .. 49
കോരകോച്ചസ്തനഭരാ സമഗ്രരസശാലിനീ .
ലതാവരവനേനേവ കരപല്ലവശാലിനീ .. 6.2.64.50
സർവസ്യ ജന്തുജാതസ്യ നിത്യം ഹൃദയഹാരിണീ .
ഹരിണീതാരനയനാ മദനോന്മാദദായിനീ .. 51
ലീലാവിലാസൈകരതാ ഹേലാവലിതലോചനാ .
ഗേയവാദ്യപ്രിയാ നിത്യം ന ച തൃപ്താനുരാഗിണീ .. 52
സൗഭാഗ്യഭോഗപരമാ ലക്ഷ്മ്യലക്ഷ്മ്യോഃ പ്രിയാ സഖീ .
അനന്യാ മോഹജാലാനാമഖിന്നാ സംപദാപദോഃ .. 53
ന കേവലമഹം ഗേഹം ധാരയാമി ദ്വിജന്മനഃ .
യാവത്ത്രൈലോക്യസദനമിദമങ്ഗ ബിഭർമ്യഹമ് .. 54
അഹം കുലകരീ ഭാര്യാ കലത്രഭരണക്ഷമാ .
ത്രൈലോക്യഗൃഹസംഭാരധാരണൈകഭരോദ്വഹാ .. 55
അഥാഹം തരുണീ ജാതാ സമുദ്ഭിന്നോന്ന-തസ്തനീ .
ലതോല്ല-ലദ്/ഗുലുച്ഛേവ വിലാസരസശാലിനീ .. 56
പതിർമാ ദീർഘസൂത്രത്വാച്ഛ്രോത്രിയത്വാത്തപോരതഃ .

കയാപ്യപേക്ഷയാദ്യാപി ന വിവാഹിതവാനിമാമ് .. 57
തേന യൗവനസംപന്നവിലാസരസശാലിനീ .
തം വിനാ വ്യസനേനാഹം ദഹ്യ്ഗ്നാവിവ പദ്മിനീ .. 58
ശീതാനിലവിലോലാസു നലിനീഷു നിരന്തരമ് .
അങ്ഗദാഹമവാപ്നോമി പൂതാങ്ഗാരസ്ഥലീഷ്വിവ .. 59
ഉദ്യാനാവനയഃ സർവാഃ പൂർണാഃ കുസുമവർഷണൈഃ .
സംപന്നാസ്/തപ്ത/സികതാഃശ് ശൂന്യാ മേ മരുഭൂമയഃ .. 6.2.64.60
ജലകല്ലോലകഹ്ലാരകമലോത്കരകോമലാഃ .
സരസ്യഃ സാരസാരാവസരസാ മമ നീരസാഃ .. 61
അഹം പുഷ്കരമന്ദാരകുമുദോത്കരമാലിതാ .
ഭൃശം ദാഹമവാപ്നോമി കണ്ടകേഷ്വിവ ദോലിതാ .. 62
കുമുദോത്പലകഹ്ലാരകദലീതല്പപാലയഃ .
മദങ്ഗസങ്ഗമാദ്ഗ്രീഷ്മമർമരാ യാതി ഭസ്മതാമ് .. 63
യത്കാന്തമുചിതം സ്വാദു വിചിത്രം ചിത്തഹാരി ച .
തദാലോക്യ ഭവാമ്യന്തർബാഷ്പപൂർണായതേക്ഷണാ .. 64
വ്യസനാ-നലസംതപ്താഃ പതന്തോ ബാഷ്പബിന്ദവഃ .
ഹരമച്ഛമിതി മജ്ജന്തി കമലോത്പലപങ്ക്തിഷു .. 65
കദലീകന്ദലീസ്കന്ധദോലാന്ദോലനലീലയാ .
ലാലിതോദ്യാനഖണ്ഡേഷു മുഖമാച്ഛാദ്യ രോദിമി .. 66
തുഷാരനികരാകീർണം കദലീദലമണ്ഡപമ് .
പശ്യാമ്യൂഷ്മാണമുജ്ഝന്തം ഖദിരാങ്ഗാരഭീഷണമ് .. 67
നലിനീനാലദോലാസു സാരസീം സാരസാശ്രിതാമ് .
ദീനാനനാ വിലോക്യാന്തർനിന്ദാമി നിജയൗവനമ് .. 68
രമ്യേ രോദിമി മധ്യസ്ഥേ പദാർഥേ യാമി സൗമ്യതാമ് .
ഹൃഷ്യാമ്യശോഭനേ ദീനാ ന ജാനേ കിമഹം സ്ഥിതാ .. 69
ദൃഷ്ടാനി കുന്ദമന്ദാരകുമുദാനി ഹിമാനി ച .
മയാ കാമാഗ്നിദഗ്ധാനാം ഭസ്മാനീവ ദിശം പ്രതി .. 6.2.64.70

ആനീലപല്ലവമൃണാലലതോത്പലാനാം
കഹ്ലാരകുന്ദകദലീദലമാലതീനാമ് .
ശയ്യാ മമാങ്ഗചലനേന വിശോഷയന്ത്യാ
വ്യർഥം ഗതാനി നവയൗവനവാസരാണി .. 71

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ വിദ്യാധരീ+വ്യസന-വർണനം നാമ ചതുഃഷ്ഷഷ്ടി-തമഃ സർഗഃ .. 64..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
18.12.2023